

DOSTUM KÖPEK

Bir miktar para karşılığında kolayca köpek sahibi olabilirsiniz, ancak onun sorumluluğuna hazır mısınız? Size gönülden sevgisini verecek dostunuza, sevgi, saygı ve emek verecekseniz, ne duruyorsunuz? Açın kapılarınızı ve gerçek dosta merhaba deyin.

INSANIN yaşam mücadelesinde daima yanında, iyi bir yardımcı olarak yer almış olan köpek, yardımseverliği ve sıcak dostluğu ile diğer hayvanlardan ayrılır. Köpekle insanın işbirliği yüz yıllar öncesine dayanmakla birlikte ilişkinin şekli son yıllarda değişmiştir. Daha önceleri bekçilik, avcılık, çobanlık, kızak-araba çekme, âmâlara rehber, mayın- eroin arama gibi çeşitli hizmetleri ile hayatımıza girmiş olan köpek, son yıllarda iyi bir dost olarak yanımıza kadar sokulmuştur. Özellikle Avrupa ülkeleri ve Amerika da bu ilişki o kadar gelişmiştir ki, köpekle ilgili yeni iş sahaları bile ortaya çıkmıştır. Örneğin, onlara ait giyim mağazalarından, istediğiniz elbiseyi ya da marketlerden yiyeceklerini almanız mümkündür. Ayrıca, özel köpek pansiyonları ve eğitim kurslarına da köpeğinizi gönderebilirsiniz.

Bütün bunlara ek olarak, Uluslararası Bilgisayar Ağına da giren köpek, haberleşme amaçlı bu sistemin "Canine-L" listesini sahiplenmiştir. Bu liste aracılığıyla, insanlar köpekleri hakkında her türlü sorunu, mutluluğu paylaşabilmektedir. Daima insanı arayarak, insanla beraber olmak isteyen köpek, gösterdiği dostlukla, aile içerisinde de bir boşluğu doldurur. Bu dostluktan yararlan-

mak istersek, nasıl bir köpeğe ihtiyacımız olduğuna karar vermemiz gerekir. Ve bilmeliyiz ki, köpek sıradan bir hayvan değildir; özel ilgi ve bakım ister. Bunu sağlamak için, bir köpeğe sahip olmanın bilincinde olmak gerekir. O halde belli başlı bilmemiz gereken hususları gözden geçirelim: Herşeyden önce bakım ve besleme şartlarının evde bulunup bulunmadığı saptanmalıdır. Bunun için; bir yatak ve yataklık, yemek kabı, banyo için gerekli şampuan ve taraklar, gezi yeri, oyun alanı, oyuncaklar, ilk yardım kutusu, yiyecekleri ve sağlık hizmetlerinin karşılanıp karşılanamayacağı düşünülmelidir. Eğer bu koşulları sağlayabileceğimize inanıyorsanız, nasıl bir köpek alacağımıza karar vermenin sırası gelmiş demektir.

Av köpeği, bekçi köpeği, çoban köpeği, spor ve gösteri amaçlı köpek mi, yoksa özellikle çocuklar için arkadaş bir köpek mi? Eğer arkadaş bir köpek alınacaksa, yavru mu olmalı, yetişkin mi olmalı, iri cüsseli mi, yoksa küçük cüsseli mi? Bu arada erkek ya da dişi mi olması gerektiği de düşünülmelidir. Unutmayalım ki, dişi köpekler, sahiplerine daha çok bağlı ve ilgiye ihtiyaçları da daha fazladır. Yılda iki kere yavru olma dönemine girerler ve kızgınlık dönemlerinde evden kaçabilirler, erkek köpekler ise, herşeyi kontrol altına al-

mak istediklerinden, sert mizaçlıdırlar ama bakımları da daha kolaydır.

Yavruların ise genellikle 6-7 haftalık iken alınması, sahibini tanıması açısından iyi olur. Ancak, küçük çocuk bulunan evlerde, 10 haftalık yavru tercih edilmelidir. Sağlıklı enikler ele alındığında, sağa sola oynayarak tepki gösterirler. Sıcak ve canlı hareketleri vardır, kendi kendilerine hafifçe mırıldanarak şarkı söylerler. Zayıf eniklerin ise hareketlerinde canlılık yoktur ve emeklemeleri normal değildir. Derisi büyüdüğü zaman kıvrım şeklinde toplanmış olarak kalır, yani derileri esnek değildir. Rahat olmadıkları için yerinde duramazlar ve acı acı ses çıkarırlar, ya da yattığı yerin bir köşesine yığılıp kalırlar. İri cüsseli köpekler daha çabuk yaşlanırlar ve taşınmaları da zordur. Daha fazla yedikleri için, daha fazla dışkı çıkarırlar.

Bu özelliklere bakarak karar verdikten sonra, köpeği nereden alacağız?

Yavru alınmasında, hayvanın seceresini (pedigri), aşı yapılıp yapılmadığını ve sağlık durumunu gösterir bir belge ile beraber, bilinen bir yerden alınması gerekir.

Evimize gelen köpeği öncelikle bir veteriner hekime götürerek genel bir sağlık kontrolünden geçirilmeli ve gerekli koruyucu aşılar yaptırılmalıdır. Son bir kaç yıldır ülkemize; özellikle Romanya, Bulgaristan ve Birleşik Devletler Topluluğu ülkelerinden kaçak köpek sokulmaktadır. Göze çok hoş görünse de, kesinlikle böyle ara satıcılarından köpek alınmamalıdır.

Bu hususa dikkatinizi çektikten sonra, onların bakımı konusunda da göz önüne almamız gereken noktaları özetle inceleyelim.

Köpeklerde 12 ay süren yavru döneminde, yavrular, yaptığı çeşitli oyun ve gösteriler ile ev halkını neşelendirir. Bu dönemde yavruların bakımı özenle yapılmalıdır. Normal sağlıklı bir yavru, doğumdan hemen sonra, içgüdüsel olarak annenin memesini bulur ve kendiliğinden emer. Annenin doğumdan hemen sonraki sütüne ağız sütü (colostrum) adı verilir. Bu süt bağışıklık sistemi henüz gelişmemiş yavrulara, çeşitli enfeksiyon

hastalıklarına karşı bağışıklık kazandırıcı özelliğe sahiptir. Bu nedenle mutlaka yavrunun anne sütü içmesi sağlanmalıdır. İlk günlerde anne yavrunun bakımını ve temizlenmesini yapar, fakat yine de yavrunun altlığı ve üstü sık sık temizlenmelidir.

Yavru doğduğu zaman hem kör hem de sağdır, 13-14 günde gözlerini açar, ancak tam görmesi için 20 günün geçmesi gerekir. 13-17 gün içerisinde de duymaya başlar.

Köpek yavruları çok uyurlar ve ilk haftadan sonra canlanırlar, 3. haftaya doğru emeklemeye başlarlar. Yeni doğan enikler vücut ısılarını ayar-

layamazlar, kendi kendilerine vücut ısısı ayarını ancak 4. haftada yapabilirler. Bu nedenle eniğin bulunduğu odanın sıcaklığı, 21 °C de tutup, eniğin yatağını da ısıtmak gerekir.

Yavru için önu açılmış bir karton kutu yataklık, bir battaniyede yatak görevi görebilir. Daha önce ne yedirildiği bilinmeli ve ilk bir kaç gün aynı yiyecekler verilmelidir. Eve yeni gelen yavru, korkudan yemek yiyemez. İlk günlerde yatma saatinde yalnızlık hissettiğinden de, ağlamaklı sesler çıkarabilir. Bu durumda, onu susuncaya kadar beklemek gerekir. Cezalandırılmamalıdır. Sustuğu zaman ödüllendirilmeli ve sevip okşanmalıdır.

İlk günlerde anne sütünün dışındaki sütlerle beslemede, kabızlık görülebilir. Bunu gidermek için, termometrenin ucu ile yumuşatıcı bir yağı anüsten göndermek ya da biraz ayçiçek yağı yutturmak yararlı olur. Yavruları ele almadan önce, sabunsuz sıcak su ile elin yıkanması gerekir.

Eniklerde 4. aydan itibaren kalıcı dişler gelişmeye başlar.

Dışsız doğan eniklerin, 3. ve 5. haftadan itibaren ufak keskin dişleri görülür. 4. aydan itibaren süt dişleri kaybolur ve kalıcı dişler çıkmaya başlar. Bu dönemde, diş etlerinde şişme ve hafif iltihaplanma, huysuzluk, iştahsızlık, salya akıntısı ve kusma olabilir. Ve erişkin hale gelindiğinde köpekte, 12 kesici, 4 koparıcı, 26 öğütücü olmak üzere 42 diş bulunur.

Köpeğin irkına göre, eğer kuyruğu kesilecek ise bu ilk 3-5 gün içerisinde yapılmalıdır. Her ayağın pençe kısmının yan tarafında bir çıkıntı vardır. Bu çıkıntı da 3-5 günlük iken alınmalıdır.

Yavrular biraz büyüdükçe, hareketsizlikten dolayı yağlanıp, şişmanlamasını önlemek için, zaman zaman ekzersiz yaptırılmalıdır. Çeşitli oyuncaklara

bayılırlar, ancak oyuncaklarını yutabileceği düşünülerek, büyüklüğüne dikkat edilmelidir.

Yavru köpeğe, sabahları uyanıktan ve yemeklerden hemen sonra veya ihtiyacı olduğu hissedildiği zaman, aynı yere götürülerek bir gazete üzerine pislemesi sağlanır. İstenilen yere kaka yaptığında, ödüllendirilmelidir. Eğer seyahate çıkarılacaksa, seyahatten önce mutlaka kaka yapması sağlanmalıdır. Uygun bir sandık içerisine konulan hayvanın, gerginliğini gidermek için 4-5 saatte bir, yolculuğa ara verilmesi iyi olur.

Yavruların bağışıklık sistemi gelişmediği için, çeşitli hastalıklara karşı koruyucu olarak aşılanmalıdır. İlk iğne, genellikle 8.-10. haftada, çok acil durumlarda ise 6. haftada yapılır. 6. haftadan sonra parazitlere karşı ilk ilaçlama, iki hafta sonra yeniden aynı ilaçlama yapılır. 8. haftada, yavrulara Parvoviral Enteritis, Hepatitis Contagiosa Canis, Distemper ve Leptospirosis hastalığına karşı karma aşı, kuduz aşısı ise üç aylık olduktan sonra yapılır ve her yıl tekrar edilir.

Köpeğin dökülen tüylerine bakarak endişe etmemek gerekir. Çünkü her köpeğin, kendine özgü tüyleri vardır. Tüylerinin bakım ve taranması; ölü tüylerin alınması, derinin temizlenmesi, canlı tüylerin gelişip serpilmesi için düzenli olarak yapılmalıdır. Köpek tüyleri; uzun tüyler, ipek tüyler, kıvrıkcık tüyler, düz tüyler ve kıl tüyler olmak üzere 5 çeşide ayrılır. Her köpeğin kendine ait bir tarağı, fırçası ve tüy açacak, tel fırçasının olması gerekir. Tüy değiştirme genellikle ilkbahar veya sonbaharda görülür.

Köpeğinizin dökülen tüylerine bakarak endişe duymayın.

Köpeğinizi sık sık yıkayarak temizlemek sağlıklı yönünden zararlıdır. Çünkü köpek derisinde ter bezleri yoktur, ancak çok bol yağ bezi vardır. Yağ bezleri deriye yumuşaklık ve tüylere parlaklık verir. Sık yıkamada ise deri kurur, çatlar, tüyler donuklaşır. Bu nedenle köpekler ayda bir defa tercihen, zeytinyağından yapılmış sabun ile yıkanmalıdır. Banyo sonrası hayvan, hava ceryanı olmayan bir yerde tutulmalıdır.

Bakımını bu şekilde yaptıktan sonra, köpekle anlaşabilmek de çok önemlidir. Eve gelen yeni

arkadaşa anlatmak istediklerimizi nasıl anlatabiliriz ve onları nasıl anlayabiliriz? Bunun için öncelikle köpeğimizin özelliklerini bilmeniz, yani onu tanımanız gerekir. Herşeyden önce onu sıradan bir hayvan olarak değil de, ailenin bir elemanı veya arkadaş olarak görmelisiniz. Unutmayınız ki, köpeğimizin bağlılığı ve itaati karşılıklı güvene dayanır.

Pavlov, yaptığı deneylerle köpeğin eğitilebileceğini bilimsel olarak ortaya koymuştur. Ancak buna bakarak, köpeğin zekâsı hakkında birşey söylemek zordur. Köpeklerin beyni, insan beyninden daha küçüktür. Öğrenme yeteneklerinin iyi olmasına karşı, yargı yetenekleri yoktur.

Pavlovun deneylerinde, zil sesi ile yemek zamanı birleştirilebilmiştir. Köpek, sahibinin sözcüklerini değil, ses tonunu ve hareketlerini değerlendirebilir. Bu nedenle, hitap edilirken hep aynı ses tonu ile güven verici bir şekilde seslenilmelidir. Sahibini çok iyi dinleyerek, anlamaya çalışır.

Eğitim ile köpeğe neler öğretilebileceğini, izlediğimiz filmlerde veya çevremizde görmüşüzdür. Örneğin, Alman Çoban köpeği, mektubu posta kutusuna atabilir. Av köpeklerinin çoğu, öğretilmediği halde ağızlarına aldıkları avı, sahibine götürebilirler. Çoban köpekleri, hayvanları ve insanları gütmekten zevk alırlar. Doberman, Spitz ve Terierler, iç güdülerini yüksek olan hayvanlardır. Onların ev ve aile bireylerini koruma ve kollama iç güdüsü vardır.

Köpekler daima insanla beraber olmak ister. Sahibinin kabul ettiği yabancıları anlar ve kabul ederler. Ancak ufak bir yanlış harekette, yabancıya üzerine saldırabilirler. Eve sürekli gelip giden, özellikle üniformalı insanları kolay-

lıkla tanırlar. Örneğin, gelen postacıdan mektupları alarak, sahibine getirirler. Tanımadıkları maddeleri koklayarak anlamaya çalışırlar.

Her köpeğin kendine özgü bir kokusu vardır. Bu, deri altında bulunan "sebacious" bezlerinden salgılanan ve idrarla dışarıya bırakılan özel kokular, köpeklerin kişiliğini belirler. Bu nedenle köpekler, sık sık idrar yaparak, bulunduğu ve koruyacağı evi belli ederler. Hatta hemcinslerine, kendi mekanını belli etmek için özellikle daire şeklinde işyerek, kokularını bırakırlar. Etrafta tütün kokusuna benzer kötü kokular oluşur. Dişi köpeklerin kokusu daha ağırdır.

Köpeklerin Fizyolojik Özellikleri

Köpeğin retinasında, düşük ışığa duyarlı rod hücreleri olduğu için, karanlıkta insanlardan daha iyi görebilir. Hareketli cisimleri çok uzaklardan dahi algılayabilirler ancak, hareketsiz cisimleri algılayamazlar ve mesafe ayarı yapamazlar. Kısa burunlu ırkların (Buldog ve Pug'lar) görüş alanları daha geniştir. Uzun burunlu hayvanlarda gözler oval olarak biçimlenmiştir, bu nedenle hayvan özellikle ileriye çok iyi görür. Fakat ne yazık ki, köpekler renk ayırımı yapamadıkları için hayatı siyah beyaz görürler.

Köpek retinasında bulunan düşük ışığa duyarlı rod hücreleri onun, karanlıkta daha iyi görmesini sağlar.

Kulakları ve burun çok iyi gelişmiştir ve insanların duyamadığı çok yüksek frekanslı sesleri duyabilirler. Sesleri insandan 4 katı daha uzak mesafeden algılayabilirler. Beyinlerinde, koku merkezinde, insanlardan 40 kat daha fazla koku hücreleri vardır. Bu nedenle köpeklerin koku alma yeteneği, in-

sanlarinkinden çok daha fazla gelişmiştir. İnsanda burun alanı 3cm^2 iken köpekte 130cm^2 civarındadır. Köpeğin burnunda bulunan ıslaklığa gelen zerrelere burada ayrıştırılarak kokular algılanır. Köpekler burnundan soluyan hayvanlardır. Havayı burun yolundan akciğerlere iletirler, bu sırada hava süzülür, ısıtılır, nemlendirilir ve oradan ciğerlere alınır. Köpekler insanlarda olduğu gibi, ısı düzenlemesi için terlemezler. Isı ayarını solunum sistemi ile yaparlar. Tüyler, dışarıdan gelen ısının deri ile temasını önler.

Tad alma yönünden acı ve tatlıyı çok iyi algılayan köpek, dokunma duygusu yönünden pek özelliğe sahip değildir. Ancak yumuşak ve sert şekilde dokunmaları farkeder ve ona göre davranır.

İnsanda burun alanı 3cm^2 iken köpekte 130cm^2 civarındadır.

Vücudun her yerinde bulunan "Apocrine" ter bezlerinin salgıları bakteriler tarafından ayrıştırılarak köpeğe özgü bir koku meydana getirirler. Köpeğin pençelerinde bulunan "Acctine" ter bezleri ise hayvanın pençelerinin kurumasını engellemek için basılan yeri nemlendiren bir su salgılar. Bu sistem sayesinde, hayvanın sürekli sürtünen pençeleri kurumaz.

Köpeğe ait yukarıda öğrendiğimiz bazı fizyolojik bilgilerden hareketle, hareketlerini nasıl yorumlayabiliriz? İnsanla ortak bir dili olmayan bu hayvanların, vücut hareketlerine bakarak ne anlatmak istediklerini anlayabilir miyiz?

Evet, köpekler isteklerini kendilerine özgü vücut hareketleri ile dile getirirler. Bu nedenle, yüz ve hareketlerine bakarak ne anlatmak istediklerini anlamak mümkündür. Bunun için köpeklerin ses tonu, duruşları, kulakları, gözleri, dudakları, dili, kuyruğunun ve tüylerinin dik veya yatık oluşu dikkatle izlenmelidir.

Havlama her zaman kızgınlığa işaret değildir. Çağırma veya oynamak istediğini anlatmak isteyebilir. Oyuna çağırmada köpekler genellikle, ön ayaklarını yere koyarak, sevinçle mırıldanırlar ve zıplayıp oynarlar. Yüz kasları, insanlar kadar olmasa bile değişik istekleri açıklayabilir. Dudaklar geriye çekilerek, dişlerin görünmesi sağlanabilir. Keyifli köpeklerde, gözler ışıltılıdır, sınırlı ve gergin değildir. Kızan köpeklerin, kulakları çok oynak ve sesin geldiği tarafa doğru kolaylıkla yönelir ve dil iyice arkaya çekilip sivri köpek dişleri açığa çıkar. Gözler dışarıya fırlar

ve kızdığı şeyi bloke ederek denetimi altına almak ister.

Köpekler, kuyruklarını iletişim amacı için kullanırlar. Korkan köpekler, kuyruklarını bacaklarının arasına alarak korktuğunu gösterir. Köpeklerde saldırgan kızgınlık ve korkulu kızgınlık olayı farklıdır. Korkulu kızgınlık durumunda köpek, sürekli hırlar, havlar, kulaklarını geri çeker, vücudu gerilir. Arka ayakları ile her an karşındakine saldırmak ister bir pozisyonda durur. Saldırgan kızgınlık durumunda ise kuyruğunu kaldırır, kulaklarını diker ve dişlerini gösterir. Kızgınlık arttıkça vücutu alçalır ve kuyruğunu bacaklarının arasına alır.

Köpeklerin, kızgınlıklarının nedeni bilindiği zaman, dindirilmesi çok kolaydır. Isırma, kızgınlık, evden kaçma, havlama, gelişigüzel yere pisleme gibi davranışların dikkatle incelenerek, nedenlerini anlamaya çalışmak gerekir.

Köpek eğitiminin esası, ödüllendirmeğe dayanır.

Köpekle iyi ilişki kurabilmek için daima nazik ve dürüst davranılmalıdır. Köpek eğitiminin esası ödüllendirilmeye dayalıdır. Yapılan her olumlu davranıştan hemen sonra mutlaka ödüllendirilmelidir ve onların eğitiminde de cezanın yeri hemen hemen yoktur. Fakat aşırı hoş görülür olarak şımartılmamalıdır.

Ceza, istenilmeyen hareketlerin durdurulmasına yönelik olmalı ve hareketten hemen sonra verilmelidir. Daha sonra cezalandırma yapılmamalıdır. Anneler genellikle eniklerini boynundan yakalayıp, havaya kaldırarak cezalandırdıklarından, ceza gerektiği durumlarda annenin yavruya yaptığı gibi, boyun sıkılarak cezalandırılabilir. Köpek 12-14 haftalık olduğu zaman ayakları üzerinde yürüme ve bundan sonra oturma, yatma, bekle ve gel komutları öğretilir.

Daima aynı ve güven verici bir ses tonuyla hitap edilmeli ve köpeği tahrik edici aşırı ve ani hareketlerden kaçınılmalıdır. Gelişi güzel şakalaşarak alay edilmemeli ve kucağa alınırken önce okşayarak, güven verilmelidir.

Köpekler bir şey öğretilirken, sesler el ve kol işaretleri ile desteklenmelidir. Gel komutundan sonra, geri dönülerek hareket edilmesi gerekir. Eğitim için İngiltere ve Amerika gibi ülkelerde, özel köpek kursları vardır. İstlenen amaç doğrultusunda, köpek eğitimi profesyonel olarak yapılır. Bu ülkelerde, daha önce eğitimden geçmiş, yaşlı köpekler de, bilgi ve görgülerini tazelemek amacı ile zaman zaman yeniden kurslara alınırlar.

Yavruların sağı solu karıştırarak, ayakbıyığı veya çorabı çekme gibi oyun oynamalarına pek fazla izin vermemek gerekir. Çünkü daha sonra huysuz bir köpek olabilirler. Bazı enikler kucağa alındığında, heyecandan kendilerini kontrol edemeyerek işerler. Bu durumda kesinlikle ceza verilmemelidir.

Mama yiyen yavruların engellenmesi veya mamalarının elinden alınması onları saldırganlığa iter. Bu nedenle dikkat edilmelidir.

Köpeklerin Beslenmesi

Sağlıklı bir büyüme ve gelişme için diğer canlılar gibi köpeklerin de yeterli ve dengeli beslenmesinin yapılması gerekir. Köpekler carnivor (et yiyiciler) sınıfına dahil olmasına rağmen insanların yediği bir çok yiyeceği yerler.

Normal çalışmayan ev köpeklerine, yiyecekler bir defada verilir. Akşam geç saatlerde yemek verilmemelidir, çünkü yemekten birkaç saat sonra dışkı ihtiyacı olur.

Çok genç ve büyümekte olan köpekler mama, günde 4-5 kez verilir, fakat sütün kesildikten sonra 3-4 öğüne düşürülebilir. Laktasyondaki köpekler ve çalışan köpekler, normal yetişkin bir köpeğe göre, iki kat daha fazla besin ihtiyacı duyarlar. Beslemede, hayvanın yiyeceği sevmediği ve sahibinin ekonomik durumu gözönüne alınmalıdır.

Köpekleri ödüllendirmek için; peksimet, bisküvi ve kuru üzüm verilebilir. Fakat haketmediği halde gelişigüzel yiyecek verilerek, hayvan oburlaştırılmamalıdır. Yemek kaplarınının plastikten olması, çiğnenerek delinme ihtimalini oluşturur. Bu nedenle, paslanmaz çelikten olması daha uygundur.

Kuşbaşı şeklinde verilen etler salyayı uyarak, sindirime yardımcı oldukları gibi, köpek dişleri içinde egzersiz niteliğindedir. Etin fazla pişi-

rilmesi, proteinleri parçalar, bu nedenle az pişirilmeli ve gençlere kıyma, erişkinlere de kuşbaşı şeklinde verilmelidir.

Verilen yiyecekler, ne çok soğuk ne de çok sıcak olmalıdır. Ani olarak verilen soğuk yiyecekler, mide yangısına (gastritis) ve sindirim bozukluklarına neden olur. Sıcak yemekler, köpeğin iştahını keserler. Pişmemiş yumurta akını sindiremezler bu nedenle yumurtayı pişirerek vermek yahut yalnızca sarısını vermek gerekir. Köpek dişleri ve çene kasları için kemikler önemlidir.

Çiğ veya az pişmiş et, köpek besinlerinin temelini oluşturur. Beslemede, karbonhidratlar, proteinler, yağlar, vitaminler, mineral maddeler, selülozlu maddeler ve su yeterli ve dengeli bir şekilde sağlanmalıdır.

Bitkisel besinler, protein, mineral madde ve özellikle vitamin B ihtiyaçlarının karşılanmasında aynı zamanda da rasyonda yağ, kalsiyum ve fosforun emilme ve değerlendirilmesinde önemli rol oynarlar. Bu nedenle mutlaka bitkisel besinler verilmelidir. Yaş sebzeler, özellikle kapalı yerlerde büyütülen köpekler için çok önemlidir. Hareketsizlik sonucu oluşan mide bağırsak bozuklukları önlenmiş olur.

Uygun bir rasyon; et, sebze, meyve ve hububat ile kurulabilir.

Uygun bir rasyon; et, sebze, meyve ve hububat ile kurulabilir. Pişmiş, rendelenmiş yeşil sebze, pirinç ve rendelenmiş et buna iyi bir örnektir. Rasyonda 1/4 pirinç, 1/2 et, 1/4 sebze olması

uygun bir orantıdır. Ancak genelde, etli yiyecekler rasyonun 1/3'ünü kapsarlar. Çok fazla olmak şartıyla, kokuşmuş etler köpeklere verilebilir. Sebze, etle çok iyi karıştırılarak, suda pişmiş veya çiğ olarak verilmelidir. Havuç, yeşil fasulye, pırasa, marul, pirinç karıştırılarak verilir. Sebze ve pirinç suyu bağırsaklar için iyi gelir. Haşlanmış patatesin enerji değeri çok yüksektir. Şeker ve vitamin için, muz, armut, portakal, elma gibi meyveler verilebilir.

Hazır olarak satılan mamaların vitamin ve mineral madde katkıları dengelidir. Ancak gebelik, hastalık, emzirme ve yavru dönemlerinde bunlara ilave katkılar yapılmalıdır. Evde, et artıkları, karaciğer, yumurta ve çeşitli sofrartığından yapılan yiyecekler, vitamin A, D ve kemik unu ile desteklenmelidir. Yemekten sonra, su içmesine bakarak normalde bir köpeğin ne kadar su içebileceği belirlenebilir.

Hayvanın günlük besin ihtiyacı, yavru, erişkin, gebe ve hasta olması durumlarında, değişim gösterir.

Yavrular 5-6 hafta süreyle meme emerler. Bu süre içerisinde vitamin ve mineral madde yönünden dengeli mamalar, iyice kıyılmış taze et, çeşitli konserveler verilebilir. Yavrularda süt kesimi yavaş yavaş yapılmalıdır. Aniden süttten kesme, raşitizm ve mide bağırsak bozukluklarına neden olur. Enikleri 6 haftalık oluncaya kadar annelerinden ayırmamak gerekir.

Annesi olmayan yavrulara, 2-3 saatte bir, içebildikleri kadar süt verilmelidir.

Annesi olmayan yavrulara, 2-3 saatte bir, içebildikleri kadar süt verilmelidir. Bu durumda ağız sütünün yerini karşılamak için mamalar içerisinde, mutlaka vitamin ve mineral karışımları katılarak, her iki saatte bir 38 °C sıcaklıkta yavrulara verilmelidir. Mama için hayvan zorlanmamalıdır, ciğerlerine süt kaçırılabilir.

6. haftadan sonra, anne sütünün dışında takviye besinlerle beslenmelidir. 8. haftaya kadar günde 4 öğün yemek, 9. haftadan 5 aylığa kadar günde üç öğün yemek, 5 aylıktan bir yaşına kadar günde 2 öğün yemek vermek uygun olur. Bundan sonra ise duruma göre günde iki öğün ya da bir öğün yiyecek verilir.

8 hafta oluncaya kadar sabahları; 250 gr süt, çalkalanmış bir yumurta, 5 kahve kaşığı pudra şekeri verilebilir. Öğle yemeği et, ekmek, sebze şeklinde tertiplenir. 5 aylıktan 1 yaşına kadar

KÖPEKLERDE CİNSEL YAŞAM

KÖPEKLERİN DE kendilerine özgü cinsel yaşamı var. Kızgınlık dediğimiz bu dönemde, dişiler salgıladıkları koku ile erkekleri etrafına toplar. Bu durumda bir dişinin etrafında, 3-5 tane köpek görmek mümkündür.

Engel olunması mümkün olmayan bu hormonal olay, 6 ayda bir defa, genel olarak temmuz-ağustos ve ocak-nisan aylarında görülür. Bu istek en çok 21 gün devam eder ve bu süre içerisinde çiftleşme gerçekleşir.

Dişi ve erkek köpeğin üreme organları bir çok yönden insana benzemekle beraber farklılıklarda gösterir. Dişi köpekte 3-4. bel omurları hizasında ve böbrekler arkasında periton kesesi içerisinde, yarı oval kitleler halinde yaklaşık 1.5 cm boyunda yumurtalıklar bulunur. Döl yatağı ise ortalama 15 cm uzunluğundadır. Vajina ve vulva içinde çok küçük şekilde bekaret zarı vardır. Erkek köpekte testisler hemen anüsün altında yer alır. Testislerde, sperm üretilir. Erginlik çağında başlayan bu üretim normal bir köpeğin yaşamı boyunca devam eder.

Köpeklerde gebelik 58-63 gün arasındadır. Gebeliğin 6. haftasından sonra karında şişkinlik olur. Doğumdan birkaç gün öncede memeden süt gelmeye başlar. Üreme aktif olarak 8-10 yıl sürerken, döl verme 14-17 yaşa kadar devam eder.

Doğum olayı ise yarım saat süren aşırı bir sancı ile başlar ve bu sancının arkasına ilk yavru doğar, yaklaşık 15-45 dakika sonra ikinci yavru gelir. Doğan yavruların göbek kordonu anne tarafından ısırılarak, koparılır. Daha sonra yavrusunu diliyle yalayarak, temizler. Anne olan köpekte, doğumdan sonraki üç günde aşırı bir kıskançlık görülür. Yavrularını herkesten uzak tutmaya çalışırlar. Bu durum daha sonra geçer ve kıskandığı yavrusunu, bir insana dost olarak uğurlar.

olan dönemde kas ve kemik dokusu şekillendiği için, et çok önem taşır. Diş çıkartma dönemlerinde, yavaş yavaş sert yiyecekler verilmelidir.

Ergin köpek, ırkına göre 1-1.5 yaşını doldurmuşsa, gelişmesini tamamlamıştır. Rasyonun 1/3'ü et, 1/3'ü tahıl ve sebze karışımı, 1/3'ü de sudan ibaret olmalıdır. Günde bir defa yemek vermek yeterli olur. Yemeklerin hafif kuru olması gerekir. Çok sulu ve bulamaç şeklindeki yemeklerin sindirimi güçtür.

Gebe köpeklerde yavru gelişimi son üç hafta içerisinde olur. Süt oluşumu ve yavru gelişimi için bu dönemde normal köpeklere göre iki kat daha fazla besin maddesine gereksinim duyarlar. Gebeliğin 6. haftasından itibaren her hafta verilen besin maddesi miktarı % 10 oranında artırılmalıdır.

Hasta köpeğe bir şey yedirmek çok güçtür. Mamaların ısıtılması, kokuyu artırdığı için iştahı açabilir. Mamaya tavuk suyu, et suyu çığ veya pişmiş karaciğer ilavesi lezzetini artırır. Köpeğin iştahının kapalı olduğu durumlarda, sinir sistemini uyarıcı stricnin, vitamin B kompleksi ve hormon (kortikosteroid) iştah açıcı olarak verilebilir.

Bazı köpekler sulu bazıları da hafif rutubetli mamaları tercih ederler. Birçok hastalık durumlarında, farklı besin maddesine ihtiyaç duyulur, bu durumda bir veteriner hekim kontrolünde rasyon hazırlanmalıdır.

Köpeğin Sağlık Sorunları

İnsanlar gibi köpeklerde yaşamak için uygun koşullar bulunmadığından hastalanırlar. Köpeğin sağlıklı olup olmadığı, gözleme ile rahatlıkla anlaşılabilir. Sağlıklı bir köpek; çok hareketli ve canlıdır, herşeyi kurcalar, koklar, ilgi bekler, gözleri oldukça parlaktır, hareketleri arasında bir uyum ve denge mevcuttur. Fazla kilolu değildir. Sağlıksız köpekler ise durgunlaşır, iştahında artma ya da azalma şeklinde düzensizlik oluşur.

Köpeklerin renginde değişme, solma, kusma, ishal, solunum sorunu, öksürme, kanama, kaşıma, işitme güçlüğü, kulakların düşmesi, gözlerde akıntı ve şişkinlik, topallık, deride kızarıklık, tüy dökülmesi, kabızlık, altına kaçırma gibi sorunlar varsa, mutlaka bir veteriner hekime müracaat edilmelidir.

KÖPEKLER NASIL KUDURUR?

KUDUZ, ortaya çıktıktan sonra çaresi olmayan, ölümcül ve bulaşıcı bir hastalıktır. Etkeni bir virüs. Köpeklerde ve tüm sıcakkanlılarda görülebiliyor. Hastalık yüksek ateş, ağızdan salya akması, anormal saldırganlık, ısırma gibi belirtilerle kendini gösteriyor.

Mikrobu alan bir köpek, en fazla 5-6 gün sonra felç oluyor. Felç devresinde, besin maddeleri yenemiyor, hatta hayvan su bile içemez hale geliyor. Gözler şaşkınlık bakıyor, ses kısılıyor ve havlamalar uluma şekline dönüşüyor.

Erkeklerde cinsel organ ereksiyon halinde bulunuyor ve sık sık gelen nöbetlerden sonra hayvan 2-3 gün içinde ölüyor.

Köpekleri özellikle etkileyen 4 önemli bulaşıcı hastalık vardır. Bunlar; distemper, bulaşıcı köpek hepatiti, parvovirus ve leptospirosis'dir. Bu hastalıklara ve kuduz hastalığına karşı gerekli aşılama yapılmalıdır. Ayrıca yuvarlak kurtlar, halkalı kurtlar, bit, pire ve kene'ye karşı düzenli olarak ilaçlar verilmelidir. Köpeklerle birlikte insanlara geçen ve bazen oldukça tehlikeli olan hastalıklar vardır. Bunların başlıcaları; kuduz, halkalı kurt, yuvarlak kurt ve pireler. Kurtlar, insanlara geçerek kist oluşturabilirler. Köpek ısırması durumunda derhal kuduz aşısı yaptırmak gerekir.

Diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, bir köpek sahibi olma isteği ülkemizde de hızla yaygınlaşmaktadır. Köpek sahibi olmak isteyen herkesin bilmesi gereken şey; köpek satın almak, vefalı bir dost kazanmak demektir. Bu nedenle, tekrarlayarak "dosta gösterdiğiniz saygı, sevgi ve şefkati ondan eksik etmeyin" diyoruz.

Abdullah Çiftçi

KAYNAKLAR
Taylor David, *The Ultimate Dog Book*, London, 1990
Bayram İsmail, *Köpek Besleme, Seminer Notu*,
A.Ü.Veteriner Fakültesi, Ankara, 1991
Öncül Orhan, *Sadık Dostumuz: Köpekler Ailesi*, Ankara

RESİM ve YAZINDA KÖPEK

KÖPEK, geçmişten günümüze kadar varlığı ile bizlere destek olmuş hatta, sanat dediğimiz inceliğin içerisinde bile yerini almıştır. Asur kabartmalarında, mısır duvar resimlerinde, hatta taşdevri mağara resimlerinde köpekle ilgili, av sahnelerine rastlanılmaktadır. Eski Mısır mağarasında, tazi benzeri köpek heykelleri bulunurken, Çin'de yapılan arkeolojik kazılarda, mezar buluntularında, basık yüzleri ve patlak gözleri ile günümüz buldoglarını çok andıran, kilden yapılmış köpek heykelcikleri çikartılmıştır. Yine Çin'e ait bir çok belgede, imparatorluk ailesinin gözdesi, Pekin köpeklerine ilişkin belgeler vardır. Rönesans ve Barok dönemine ait Avrupa kır ve aile resimlerinde de köpek betimlemelerine sıkça rastlanırken, daha sonraki dönemlerde özellikle İngiltere'de başlı başına köpek portreleri çizilmiştir. Sonuç olarak köpek, 19. yüzyıla gelindiğinde, duygusal sahnelerin odağına yerleşmiştir. Hristiyan ikonografisinde de yerini alan köpek, bazı azizlerin yoldaşı sayılmıştır. Ayrıca, Napoli Cave Canem

mozaiği ve Vatikan müzesi heykellerinde, onu görebiliriz. Sanatçıların modeli köpek, Pisanello, Carpaccio, Tiziano, Bassano, Tintoretto, Veronese, Rubens, Watteau, Manet, Bonnard, Vuillard ve Snyders gibi ünlü hayvan resamlarının eserlerine de konu olmuştur. Bu arada Giraud'un Av Köpeği'ni, Fremet, Gardet ve Barye'nin eserlerini de anmadan geçmeyelim.

Türk folklorunda da köpek, kutsal sayılan hayvanların arasında yerini almıştır. On iki hayvanlı Türk kaviminde, 11. yıla Köpek yılı adı verilirken; efsaneler ve destanlarda ondan, barak, it ya da it-barak olarak bahsedilmiştir. Kuzey ve Güney Doğu Türklerin folklorlarında, it başlı, sığır ayaklı bir kavimin bulunduğu, Altay Türk masallarında da, kocaları köpek kılığında olan güzel kadınlar ülkesinden söz edilmektedir. Kazak folklorunda ise kurtmay adı verilen kuş cinsinden bir hayvanın yumurtalarından, köpek yavruları çıkmaktaymış. Dede Korkut ise masallarında, köpeği, bir dost ve kılavuz olarak gös-

termiş, Ziya Gökalp ise bir eserinde onu, mevsimlerden sonbahara, yönlerden batıyla, madelerden demire ve renklerden beyaza benzetmiştir.

Çağdaş yazında da önemli bir yer edinen köpek, Charles Dickens'in David Copperfield, Oliver Twist gibi diğer romanlarına da girmiş ve önemli roller üstlenmiştir. Jack London'un dünyaca tanınan, sevilmesine yol açan Vahşetin Çağırısı (The Call of the Wild) adlı eserinde köpek, yaşam savaşındaki ilkel içgüdüyü betimleyen, yazar onu adeta insan kişiliği kadar canlı; erdem ve kötülük gibi değerlerle bezemiştir.

Köpek, filmlere de konu olmuştur. Conan Doyle'un betimlediği buldog-bloodhound karışımı Baskervilles tazısını ve ünlü film yıldızı Koli Lassie'yi sanırım hepimiz tanıyoruz. Lassie'nin Aşkı filminde, Lassie'yi başrollerde Robert Donor ve Mary Gregory ile birlikte, zor durumda kalan bir grup insanın hayatını kurtarıırken izledik. Azılı bir çetenin, eğitilmiş elemanı olan köpek Arian da, Esrarengiz Köpek isimli filmiyle, bizlere heyecanlı anlar yaşatmıştı. Ve bir zamanlar oynadığı filmlerle seyirciyi şaşkına çeviren Rin-Tin-Tin'i de unutmamak gerekir.

Rin-Tin-Tin aramızda yok. O şimdi Paris'in ünlü köpek mezarlığında yatmakta. Aynı mezarlıkta 40 kişinin hayatını kurtarmış ve 41. kişi tarafından korku belasına öldürülmüş (ki kendini öldürenin canını, hayatı pahasına yine de kurtarmıştı), Saint-Bernard Barry ve nice cesur polis köpekleri ile beraber Rin-Tin-Tin.

Köpek, bilim adamlarının da dostu ve yardımcı olmuş. "İnsanları tanıdıkça, köpeğimi daha çok seviyorum diyen Pascal'a sanırım katılmamak elde değil. Engin buz çöllerinde, çatlamış buz tabakalarını, buzul tepelerini ve uçurumları aşarak -40 hatta -50 derece sıcaklıkta yol alıp, Güney Kutbuna bayrak diken Amudsen ve arkadaşlarının da vefalı ve cefalı dostları, köpekler olmuştur.

Gülğün Akbaba